

Setembre crític | | Actualitzat el 23/09/2020 a les 22:48

Jordi Cuixart: «La pandèmia pot acabar d'aturar l'ascensor social definitivament»

Entrevista a Jordi Cuixart, president d'Òmnium Cultural, publicada originàriament al juliol en el número del 40è aniversari de la revista 'Cooperació Catalana' | «Pensar-nos conjuntament i des de l'empatia, és l'única via per lluitar contra l'exclusió social»

Jordi Cuixart | Òmnium Cultural

Jordi Cuixart i Navarro (Santa Perpètua de Mogoda, 1975), fill de mare murciana i pare badaloní, des de 2015 és el 10è president d'Òmnium Cultural. Empresonat des del 16 d'octubre de 2017 en l'onada repressiva contra el referèndum de l'1 d'Octubre, va ser sentenciat a gairebé 100 anys de presó. Sota la seva presidència Òmnium ha impulsat diverses campanyes i posicionaments des de la indestruïble defensa de les diverses sobiranes, de la nacional a l'econòmica. És fundador i president d'una empresa dedicada al *packaging*.

Abans que res, com estàs? La pregunta que s'imposa aquests dies en iniciar una conversa, i més en les teves circumstàncies.

Preocupat per una crisi que aprofundeix la desigualtat i la pobresa, perquè també són drets humans vulnerats. Abans de la propagació del virus una de cada quatre persones ja vivia en l'exclusió social, i la pandèmia no ha fet més que accentuar aquesta situació. També amb una sensació de tristor per la manera com ens han deixat milers de persones, sense poder-les

acomiar. Però mantinc una esperança intacta amb la força de la gent, que aquests mesos ha mostrat de nou que som una societat molt musculada, que no renuncia a teixir xarxes de solidaritat i suport mutu, davant de la negligència d'alguns governants.

Com ha afectat la crisi sanitària a les persones que esteu a la presó?

La pandèmia ha permès destapar moltes coses. També que les presons són grans centres de l'oblit. És un doble confinament, perquè implica una major restricció de drets fonamentals, limitant la llibertat de moviment o la possibilitat de fer els vis a vis amb les famílies. L'Estat espanyol ha ignorat repetidament la comissària pels Drets Humans de Nacions Unides, Michelle Bachelet, quan demana que els presos polítics d'arreu del món i tants presos socials com sigui possible passin el confinament a casa. No sorprèn, des del dia que ens van empresonar els poders de l'Estat han incomplert la justícia internacional i les organitzacions de drets humans. En el cas dels qui podem sortir a treballar amb l'article 100.2, comporta estar a la cel·la una vegada finalitza la jornada laboral i el cap de setmana incomunicat. Però insisteixo que això no és el més greu, el més greu és que hi ha presos que no tenen cap tipus de ressort a l'exterior on agafar-se, i si en queda algun són, en molts casos, unitats familiars molt precaritzades pel sistema.

«Caurem en els mateixos errors si la cultura i l'educació no són al centre de tot i per a tothom, sense excepcions»

Quina lliçó n'hem de treure, de tot plegat, d'aquesta crisi sanitària que també està essent social i econòmica?

Doncs que cal canviar la vella normalitat d'arrel; i això passa per la transformació personal, així com per la transformació social, mitjançant l'eina revolucionària de la cultura. I nosaltres pensem que s'ha fet més evident també la necessitat d'una República catalana al servei de la gent, davant un Estat que està en plena regressió social, econòmica i autoritària. Vivim en un Estat incapaç d'atendre totes les conseqüències de l'emergència, que actua amb eines del segle XIX, així que la societat civil ha de seguir mobilitzant-se, no només per pressionar els governants per canvis reals sinó també per fer xarxa i corresponsabilitzar-se mitjançant projectes compartits. Això és el que s'esforça a fer Òmnium com a societat civil organitzada. Només reeixirem plegats amb la força de la gent. Perquè un país no és lliure si la seva gent no ho és, i caurem en els mateixos errors si la cultura i l'educació no són al centre de tot i per a tothom, sense excepcions.

En un article recent, parlaves de tornar a posar en marxa l'ascensor social, deies tu, aturat des de fa molts anys. A què et refereixes concretament?

Durant molts anys en aquest país la gent d'origen més humil vàrem poder progressar gràcies a un ascensor social que contribuïa a combatre les desigualtats. L'escola i la resta dels serveis públics s'ocupaven de garantir un mínim -insisteixo, mínim- d'igualtat d'oportunitats. Avui però no podem dir que som un sol poble perquè més de la meitat de la població viu en la precarietat o la pobresa. L'ascensor social és imprescindible per garantir la qualitat democràtica i la cohesió social, la igualtat d'oportunitats. Si tothom té accés als mateixos recursos, tothom té les mateixes oportunitats de progressar, però quan l'ascensor social deixa de funcionar, les desigualtats es perpetuen. I això és el que està passant. La pandèmia pot acabar d'aturar l'ascensor social definitivament.

Jordi Cuixart en un gest molt propi seu saludant a la gent

Quin paper pot tenir el cooperativisme i l'economia social en general, aquella que ens agrada dir que posa les persones per davant de l'acumulació de capital? Una economia més justa i equitativa, en definitiva.

Representa tornar als orígens, aprofitant la força tant de contraposar models com dels aprenentatges col·lectius, després d'anys de capitalisme salvatge i indecent. Les receptes de sempre que ens proposen els estats, influïts tots ells per les grans multinacionals, s'han mostrat obsoletes; la normalitat era el problema. I fins que no entenguem que les crisis no se superen remuntant xifres, sinó posant la plena sobirania de les persones al centre, no ens en sortirem. És evident que aquest compromís forma part de l'ADN del cooperativisme als Països Catalans. També cal sumar-hi la resta de petites i mitjanes empreses, que moltes d'elles exerceixen una responsabilitat social indestruïble i permanent; que tenim tots plegats com a empresaris, cooperativistes, autònoms i assalariats. La vocació comunitària és indestruïble de l'activitat empresarial i sense anar més lluny l'emergència climàtica ens alerta que el model capitalista actual és del tot insostenible i calen reformes amb profunditat i urgentment? Necessitem governants coherents i responsables al capdavant i avui en tenim molt pocs.

El cooperativisme, malgrat tenir una llarga i fecunda tradició històrica al nostre país, desenganyem-nos, hores d'ara té un paper un pèl residual en l'economia catalana. Quins reptes creus que tenen el cooperativisme i l'economia social de cara a un futur immediat? Quins deures ens posaries?

En general som un país que ens costa pensar en gran. Sembla com si pensar en gran anés en detriment de preservar els valors de l'economia social. I això penso que és un error. Pensar en gran també vol dir pensar en fer les coses ben fetes i incidir en el major nombre de persones possibles. Per exemple coneixem casos, no molt lluny de casa nostra, on el fet de pensar en gran ha permès crear grans cooperatives del sector de la indústria amb un elevat grau de

compromís social. A Catalunya tenim un passat molt lluminós i actualment casos molt lloables, però és cert que hi ha molt camí per recuperar, i recórrer. No podem renunciar a pensar en gran, que no vol dir créixer sense sentit ni mesura. Recordo que als inicis de la cooperativa Crític, de la qual en soc soci, els impulsors em deien que pensaven en fer un mitjà més aviat petit, i els vaig suggerir de no posar-se límits previs. Com el festival Esperanzah, que ha convertit l'estigma en estímulo per transformar la realitat. La crisi permanent en la qual vivim és també una oportunitat per reorientar nous models de consum de milers de persones. La pandèmia també ha contribuït a despertar consciències i aquí sí que m'atreveixo a dir que veig un canvi d'actitud col·lectiva que cal aprofitar.

«Seria absurd treballar per tornar a la normalitat, perquè normalitat era la crisi»

Ens agrada molt parlar de la força de la gent, de les sobiranes? però al davant tenim un passat recent i un risc de tornar-hi en el futur d'economia especulativa, de bombolla no només immobiliària i interessos curterministes de molts governants. Fa de mal resoldre l'equació? Com ens enfrontem a aquesta combinació explosiva?

Les conseqüències de la Covid-19 han posat en evidència la fragilitat d'aquest model individualista. Aquesta crisi ha aconseguit que moltes persones reconeixin el valor de la cooperació, l'horitzontalitat. I això és una oportunitat molt gran pel cooperativisme. Fer les coses, pensar-nos conjuntament i des de l'empatia, és l'única via per lluitar contra l'exclusió social. Fer les coses, pensar-nos conjuntament i des de l'empatia, és l'única via per lluitar contra l'exclusió social i garantir la protecció dels drets tots els ciutadans, sense deixar-nos ningú pel camí. La crisi ha fet veure quines són les principals mancances del present. I davant d'això també hem vist una societat que s'ha autoorganitzat per pal·liar l'emergència. Quan al Tribunal Suprem dèiem que ho tornaríem a fer, que exerciríem els drets i llibertats condemnades, ho dèiem constatant també que el principal problema és l'obediència cega. Així, la lluita de la mobilització social és l'eina per conquerir anhels col·lectius i majoritaris. Això val per l'habitatge i el dret a una vida digna, com també per l'aprofundiment democràtic.

Des del cooperativisme català s'ha llançat una proposta de Pacte de País per una Economia Plural Transformadora, on es crida al sindicalisme, als moviments socials, a les organitzacions d'autònoms, petits i mitjans empresaris, i també al municipalisme i a les forces polítiques, a impulsar una reconstrucció econòmica i social que avanci cap a un nou model econòmic català, relocalitzat i democràtic. A partir de la teva experiència com a empresari, quin creus que ha de ser el paper de l'empresa privada catalana en aquest nou model?

En primer lloc cal garantir el màxim de llocs de treball possibles i cal que siguin dignes i de qualitat. Això és primordialment responsabilitat de tots els empresaris. Aquest país ha mostrat molts cops una capacitat gegant per generar grans consensos, però el fet de no tenir un Estat propi dificulta enormement que aquests acords tinguin l'ambició que la greu situació actual requereix. La política econòmica dels governs d'Espanya dista molt d'un model productiu socialment responsable i, per contra, fomenta la consolidació de grans corporacions que tenen un control absolut sobre les polítiques públiques. Tenen el BOE al seu servei i aquest és el model que cal combatre. Seria absurd treballar per tornar a la normalitat, perquè normalitat era la crisi. Si abans de la pandèmia era imprescindible replantejar els models que provocaven una desigualtat creixent, la pandèmia ens demostra que el canvi, més que imprescindible, serà inevitable. De ben segur pactes com els que proposa el cooperativisme català són una bona base de treball.

Jordi Cuixart treballant una peça de ceràmica a la presó que ell mateix va publicar a Twitter Foto: Òmnium Cultural

Quin paper li atorgues a l'associacionisme o als moviments socials -no sé exactament si estem parlant del mateix- en la construcció d'aquest nou país, d'aquesta societat més justa?

Un paper essencial. Soc a la presó per ser el 10è president d'Òmnium Cultural i amb la condemna per sedició es pretén silenciar la societat civil, es persegueix la protesta i sobretot es persegueix un efecte dissuasiu cap a la ciutadania. Alhora, però, això demostra la capacitat mobilitzadora i per canviar l'estatu quo dels moviments socials. Com explica la Jamila Raqib al pròleg d'*Ho tornarem a fer*, «els moviments no-violents que guanyen força i adeptes són vistos com una amenaça, i amb raó: la criminalització i l'emudiment dels moviments de resistència no-violents són la prova que es tracta d'un mètode efectiu».

I quin paper juga en aquest context una entitat com Òmnium?

Ajudar a l'empoderament de la societat civil. Una societat civil crítica, exigent i organitzada és clau. Òmnium, amb els més de 180.000 socis i voluntaris, posa tota la seva musculatura al servei de la lluita compartida per una societat més justa, i ho fa utilitzant la cultura com un dels principals elements de cohesió social. Durant la pandèmia, per exemple, s'han realitzat diverses activitats de cooperació. Com l'Esprint Solidari, en què es van posar tots els esforços per aconseguir recursos per a la vacuna i projectes socials, la xarxa solidària Dona'm la mà, per entretenir aliances durant el confinament, Llibreries Obertes, per ajudar el sector del llibre, i també enfortint el Projecte Lliures, impulsat conjuntament amb Coop57 i les ECAS, les Entitats Catalanes d'Acció Social, des de l'any 2016, per contribuir a revertir les desigualtats, la pobresa i l'exclusió social.

«Que el 2% del pressupost anés destinat a la cultura seria en benefici d'una societat més compromesa, crítica i transgressora»

I la cultura?

La cultura són també els valors de la quotidianitat amb els que ens movem per la vida. Com a consumidors, com a usuaris, com a electors... en definitiva, com a ciutadans, tenim un poder molt gran i hem de ser molt més exigents en situar la cultura al capdamunt de l'escala de prioritats. Que el 2% del pressupost anés destinat a la cultura seria en benefici d'una societat més compromesa, crítica i transgressora.

I entretant, la feina de construcció d'un nou país, pel qual alguns esteu pagant un preu molt alt i injust, sembla que va quedar a mig fer?

És evident que el sobiranisme s'està ressituant davant la contundent repressió. Però després d'aquest embat de l'estat, avui és més evident que mai que l'única alternativa a la deriva antidemocràtica i autoritària de l'Estat, segueix essent la República catalana. Els objectius del moviment segueixen més vigents que mai, i la seva principal força és la transversalitat i pluralitat que representa. Igual que ens cal ser més determinats, també cal parlar menys d'unitat i treballar més per fer-la possible.

En el marc del debat sobre l'1 d'Octubre, s'ha fet cèlebre la teva expressió d'«Ho tornarem a fer». En tot cas, si ho tornem a fer, què podríem fer diferent?

Penso que res del que vàrem fer és en va, forma part d'una etapa col·lectiva de creixement imprescindible, i els aprenentatges que es deriven són immensos. Exercir la desobediència civil també implica el reconeixement dels teus propis actes i «Ho tornarem a fer», és això, però també vol dir fer-ho millor. Era molt important que durant el judici deixéssim clar als poders de l'Estat que no renunciarem mai al nostre compromís amb la justícia, la llibertat i la democràcia. Són els qui empresonen la mobilització i la protesta els que estan cometent una il·legalitat. Tornarem a exercir tots els drets condemnats, perquè la lluita no-violenta per l'autodeterminació i pel dret a una vida digna no és cap delictes.